

BEATA JEŻYŃSKA

*Katedra Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie*

SYSTEM DORADZTWA ROLNICZEGO W ZAŁOŻENIACH PAKIETU LEGISLACYJNEGO WPR 2020

I. Uwarunkowania prawne doradztwa rolniczego

U podstaw tworzenia systemu doradztwa rolniczego w powojennej Polsce legło przekonanie, że rozwój nauki i techniki oraz wdrażanie i adaptowanie ich osiągnąć do praktyki rolniczej stanowią podstawę podnoszenia ilości i jakości produkcji rolnej. Mają też znaczenie w modernizowaniu istniejącego stanu gospodarstw rolnych.

Mimo znacznego upływu czasu oraz diametralnych zmian stosunków społeczno gospodarczych zasadniczy cel realizowany w ramach doradztwa rolniczego nie uległ zmianie. Rozwój współczesnych form gospodarowania i wynikający stąd wzrost wymagań technologicznych, jakościowych, bezpieczeństwa żywności, a także nowe oczekiwania i wyznania środowiskowe, uwydatniały potrzebę sprawnego i efektywnego funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego. Zdeterminowały też zmiany modelu systemu doradztwa¹.

1. Rys historyczny doradztwa rolniczego w Polsce i Unii Europejskiej

Historyczne początki współczesnego systemu doradztwa rolniczego związane są z powołaniem do życia wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego (WOPR), na mocy uchwały nr 125 Rady Ministrów z dnia 10 lipca 1975 r. w sprawie za-

¹ Ewolucję systemów wsparcia doradczego szerzej prezentuje J. Dorofiejczuk-Paradny, S. Zawisza: *Ewolucja systemów wsparcia doradczego na Świecie – od doradztwa państwowego do prywatnych usług doradczych*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego z 2011 r., Nr 1, s. 13–26; Zob. też uwagi historyczne W. Pawlak: *Polskie prawo rolne*, Warszawa – Poznań 1988, s. 266–269; W. Pańko: *Prawo rolne*, Katowice 1987, s. 158–161.

sad funkcjonowania wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego². Utworzenie jednostek WOPR zamknęło wcześniejszy okres, w którym doradztwo rolnicze prowadzone było przez Związek Samopomocy Chłopskiej, państwowe ośrodki maszynowe, kółka rolnicze i służby gminne. Rolne służby instruktorsko – doradcze wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego z reguły działały w strukturze dwustopniowej, jako służba zakładowa prowadząca doradztwo specjalistyczne i wdrożeniowe, oraz służba w terenie zajmująca się doradztwem zespołowym i indywidualnym, a także realizująca programy oświatowe.

Zasadnicze zmiany w strukturze doradztwa przyniosły lata 90 XX w. Stosownie do postanowień Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej określonych w wystąpieniu znak: NOPUD 8716/57/90³, właściwi miejscowo wojewodowie, działając jako organ założycielski, przekształcili dotychczasowe jednostki wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego w jednostki budżetowe pod nazwą wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego (WODR). Zaś na mocy art. 25 ust. 4 przepisów wprowadzających do ustawy reformującej administrację publiczną⁴ powierzono wojewodom z dniem 1 stycznia 1999 r. przejęcie ośrodków doradztwa rolniczego mających siedziby w województwie, z wyłączeniem ośrodków, które przejął minister właściwy do spraw rozwoju wsi w celu utworzenia Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich. Krajowe Centrum z siedzibą w Brwinowie powstało na mocy zarządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej nr 9 z dnia 18 grudnia 1998 r.⁵

Przyjęte rozwiązanie organizacyjne utworzyło dwuszczeblowy model doradztwa, który mimo istotnych mankamentów⁶, przetrwał aż do chwili dostosowania przepisów polskich do reguł obowiązujących w Unii Europejskiej. Ustawą z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego⁷ utworzony został system doradztwa rolniczego obowiązujący do dnia dzisiejszego.

² Uchwała Rady Ministrów nr 125 nie była publikowana. Warunki finansowania wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego określone zostały uchwałą Rady Ministrów nr 114/81 z dnia 17 czerwca 1981r. w sprawie systemu ekonomiczno – finansowego wojewódzkich ośrodków postępu rolniczego, Mon. Pol. Nr 16, poz. 126.

³ Niepublikowane.

⁴ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. Przepisy wprowadzające do ustawy reformującej administrację publiczną Dz. U. Nr 162, poz. 1144.

⁵ Zarządzenie niepublikowane. W skład Krajowego Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich weszły oddziały w Poznaniu i Krakowie oraz regionalne centra w Barzkowicach, Płońsku, Przysieku, Radomiu, Starym Polu, Wrocławiu i Częstochowie.

⁶ Por uwagi B. Kozłowskiej: *Wybrane problemy doradztwa rolniczego na tle nowych regulacji prawnych*, [w:] *Studia Iuridica Agraria* Tom V Białystok 2005, s. 86 – 95.

⁷ Dz. U. Nr 251, poz. 2507 ze zm.

2. Obowiązujące podstawy prawne

Określając podstawy prawne kształtujące system doradztwa rolniczego w Polsce uwzględnić trzeba przepisy prawa europejskiego i krajowego.

2.1. Przepisy prawa UE

Obowiązek utworzenia doradztwa rolniczego w krajach członkowskich Unii Europejskiej stanowił jedno z założeń realizowanej od 2003 r. Reformy Fischlera, która zakładała stopniowe odchodzenie od instrumentów rynkowych (produkcyjno – dochodowych) na rzecz aspektów środowiskowych, jakości żywności, ochrony konsumenta oraz rozwoju obszarów wiejskich. Realizacja nowych obowiązków przez producentów rolnych wymagała wsparcia doradztwa rolniczego⁸.

2.1.1. Podstawą prawną utworzenia systemu doradztwa UE było rozporządzenie Rady Wspólnot Europejskich (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiającego wspólne zasady wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i określone systemy wsparcia dla rolników⁹. Przepisy stanowiły, że do dnia 1 stycznia 2007 r. powstaną jednostki doradztwa dla rolników w zakresie zarządzania gruntami oraz gospodarstwem.

2.1.2. Rozporządzenie Rady (WE) Nr 73/2009 r. z dnia 19 stycznia 2009 r.¹⁰ zastąpiło rozporządzenie Rady (WE) nr 1782/2003. Powołany akt prawny utrzymał względem krajów członkowskich wymóg tworzenia i organizacji doradztwa rolniczego, wskazując na dodatkowy zakres usług wynikający z realizacji zasady cross – compliance¹¹.

Potrzebę kontynuacji unijnej regulacji w zakresie systemu doradztwa rolniczego potwierdził także ostatni przegląd wspólnej polityki rolnej (tzw. *Health –*

⁸ Konsekwencje prawne i organizacyjne powołania doradztwa przez przepisy UE prezentuje B.M. Wawrzyniak: *Struktury organizacyjne doradztwa rolniczego i instrumenty finansowe jego wsparcia w Polsce po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Zagadnienia Doradztwa Rolnego z 2012 r. Nr 1, s. 5 – 17.

⁹ Rozporządzenie Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001, Dz. U. L 270 z 21.10.2003, s.1.

¹⁰ Rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009 r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającym określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniającym rozporządzenia (WE) nr 1290/2003, (WE) nr 378/2007 oraz uchylające rozporządzenie (WE) 1782/2003, Dz. U. L 30 z 31.1.2009 r. s.16.

¹¹ „Celem systemu doradztwa jest wspieranie gospodarstw w przestrzeganiu wymogów nowoczesnego rolnictwa wysokiej jakości”. Tak pkt. 19 preambuły do rozporządzenia nr 73/2009.

check). Przegląd, rozpoczęty Komunikatem Komisji Europejskiej¹² w listopadzie 2007 r. trwał rok, a jego wyniki ujęte zostały w porozumieniu Rady Ministrów Unii Europejskiej, które stały się podstawą do uchwalenia pakietu legislacyjnego modyfikującego instrumenty sterowania rynkiem¹³ oraz strategiczne wytyczne wspólnej polityki rolnej¹⁴. Lista dotychczasowych priorytetów została poszerzona o tzw. *Nowe Wyzwania* koncentrujące się na przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym, zachowaniu różnorodności biologicznej, propagowaniu wytwarzania energii odnawialnej oraz prowadzeniu racjonalnej gospodarki wodnej. Zagadnienia te zostały objęte doradztwem rolniczym.

2.2. Przepisy prawa krajowego

2.2.1. W prawie polskim realizacja wymogów wspólnej polityki rolnej w zakresie doradztwa rolniczego dokonana została ustawą z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego, na mocy której utworzono Centrum Doradztwa Rolniczego oraz szesnaście wojewódzkich ośrodków, którym ustawa określiła zakres zadań. Tym samym utworzony został system państwowych jednostek doradztwa rolniczego.

Zadania jednostek doradztwa rolniczego zostały w ustawie określone w sposób dwojaki. **Generalnie**, ustawa wskazuje, że jednostki prowadzą doradztwo w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi, rynków rolnych oraz wiejskiego gospodarstwa rolnego, a także co do podnoszenia konkurencyjności, kwalifikacji zawodowych oraz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich (art. 2b ustawy); zaś **szczegółowo**, zakres przedmiotowy doradztwa został określony poprzez wskazanie konkretnych zadań i kategorii działań, jakie zostały powierzone Centrum Doradztwa i jednostkom wojewódzkim (art. 4 – 5 ustawy). Analiza zakresu przedmiotowego

¹² Bruksela 18.11.2010r., KOM (2007), 722 wersja ostateczna.

¹³ W szczególności zob. Rozporządzenie Rady (WE) nr 72/2009 z dnia 19 stycznia 2009r. w sprawie zmian we wspólnej polityce rolnej poprzez zmianę rozporządzeń (WE) nr 247/2006, (WE) nr 320/2006, (WE) nr 1405/2006, (WE) nr 1234/2007, (WE) nr 3/2008 oraz (WE) nr 479/2008 i uchylające rozporządzenia (EWG) nr 1883/78, (EWG) nr 1254/98, (EWG) nr 2247/89, (EWG) nr 2055/93, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 2596/97, (WE) 1182/2005 i (WE) nr 315/2007, Dz. Urz. UE L 30, z 31.1.2009, s. 1 oraz Rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 z dnia 19 stycznia 2009r. ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego dla rolników w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników, zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005, (WE) nr 247/2006, (WE) nr 378/2007 oraz uchylające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003, Dz. Urz. UE L 30, z 31.1.2009, s. 16 – 99; Rozporządzenie Rady (WE) nr 74/2009 z dnia 19 stycznia 2009r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1698/2005 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Dz. Urz. UE L 30, z 31.1.2009, s. 100.

¹⁴ Decyzja Rady z dnia 19 stycznia 2009r. zmieniająca decyzję 2006/144/WE w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007 – 2013) Dz. Urz. L 30, z 31.1.2009, s. 112 – 115.

powierzonych do realizacji zadań, jednoznacznie wskazuje, że jest on niezwykle szeroki i obejmuje liczne aspekty funkcjonowania gospodarstw, prowadzenia działalności rolniczej oraz innej zlokalizowanej na obszarach wiejskich. Ma także wpływ na działania oświatowe, kulturalne oraz szeroko rozumiane środowiskowe naturalne¹⁵.

3. Ocena funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego w Polsce

3.1. Działania tak zorganizowanego systemu doradztwa rolniczego nie w pełni zaspokajają oczekiwania i potrzeby współczesnego, dynamicznie zmieniającego się rolnictwa. Główne zastrzeżenia koncentrują się na nieskuteczności świadczonych usług, trudnym dostępie do doradców, braku odpowiedzialności za świadczone usługi, ograniczonym stosowaniu nowoczesnych form doradztwa, zbiurokratyzowanym trybie postępowania, zbyt opieszałym identyfikowaniu potrzeb rolników, monopolizacji niektórych sfer działań doradczych, a nawet upolitycznieniu struktur¹⁶. Stanowią też podstawę do postulowania zmian w obowiązującym systemie doradztwa, przede wszystkim przez poszerzenie i zróżnicowanie jednostek doradczych¹⁷.

3.2. Poza systemem doradztwa państwowego (publicznego) krajowe przepisy przyznają różnorakie uprawnienia doradcze także innym instytucjom i organizacjom. Zasadnicza lista jednostek mających uprawnienia doradcze wynika z art. 5 ust. 1 ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego, który wskazuje podmioty współpracujące w ramach doradztwa. Są to przede wszystkim agencje rolne (ANR, ARiMR, ARR), KRUS, banki spółdzielcze, regionalne zarządy gospodarki wodnej, placówki oświatowe, naukowe i jednostki naukowo – badawcze, związki zawodowe, organizacje krajowe i zagraniczne wspomagające rozwój obszarów wiejskich oraz Izby rolnicze i Krajowa Rada Izb Rolniczych. Wskazane jednostki realizują zadania z zakresu doradztwa rolnego, choć w różnym zakresie i z różnym zaangażowaniem. Wszystkie mogą też stanowić element poszerzonego systemu doradztwa rolniczego.

3.3. Szczególne miejsce w tym względzie przypada izbom rolniczym. Izby rolnicze są organizacyjną formą samorządu rolniczego. Zgodnie z teorią prawa administracyjnego, izby są korporacjami publicznoprawnymi o obligatoryjnym charakterze członkostwa, wykonującymi zadania publiczne i posiadającymi upraw-

¹⁵ A. Oleszko: *Prawo rolne*, Warszawa 2009, s. 268.

¹⁶ Zarzuty wobec doradztwa państwowego są podobnie formułowane także w innych krajach. Zob. J. Dorofiejczuk – Paradny, S. Zawisza, op cit. s. 25-19.

¹⁷ Takie wnioski sformułowane zostały m.in. na Konferencji w Warszawie, która odbyła się 7 grudnia 2010 r. Zob. Sprawozdanie E. Matuszaka: *Polskie doradztwo rolnicze wobec nowych wyzwań w ramach UE*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego z 2011 r., Nr 1, s. 97–104.

nienia zwierzchnie w stosunku do członków. Reaktywowane po blisko pół wieku nieobecności. Izby rolnicze są jedynym samorządem zawodowym o charakterze powszechnym, z którego wynika prawny tytuł do reprezentowania wszystkich rolników oraz obrony interesów całego rolnictwa. Izby rolnicze okresu międzywojennego wypełniały przestrzeń między państwem, a środowiskiem rolniczym. Były właściwe do podejmowania decyzji w kwestiach zasadniczych dla gospodarki rolnej i społeczności rolniczej. Jako samorząd gospodarczy artykułowały potrzeby ekonomiczne, zawodowe i społeczne rolników, a jako jednostki administracji wykonywały w imieniu państwa zadania z zakresu rolnej administracji publicznej¹⁸. Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych¹⁹ nawiązała do międzywojennej tradycji określając zakres zadań realizowanych przez izby względem swoich członków. W art. 5 ust. 1 pkt 6 wprost przyznała kompetencje do prowadzenia doradztwa w zakresie działalności rolniczej, wiejskiego gospodarstwa rolnego oraz uzyskiwania przez rolników dodatkowych dochodów. Umożliwiła też prowadzenie wojewódzkich ośrodków doradztwa, na podstawie porozumień zawartych z Zarządem województwa (art. 3 ust. 5 ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego) oraz wykonywanie innych przekazanych zadań zleconych z zakresu administracji rządowej (art. 5 ust. 2 ustawy o Izbach rolniczych).

W kontekście przedmiotu niniejszej analizy należy przede wszystkim stwierdzić, że Izby rolnicze mogą a nawet powinny, podejmować systematyczne działania w zakresie innowacyjności gospodarstw, zarządzania jakością, zasobami ludzkimi, potencjałem ekonomicznym, udziałem gospodarstw w projektach naukowo-badawczych. W zakresie usług doradczych objętych kompetencjami Izb powinny znaleźć się także warunki bezpieczeństwa żywności, współpracy z przedsiębiorcami przemysłu rolno – spożywczego, organizacjami ochrony środowiska, przedsiębiorcami działającymi w otoczeniu rolnictwa oraz organizacjami administracji rolnej wszystkich szczebli.

Przepisy ustawy o Izbach rolniczych jednoznacznie wskazują, na szczególną pozycję, jaką ustawodawca przyznał izbom, jako organom samorządu zawodowego rolników powołanego do reprezentowania i rozwiązywania problemów rolnictwa. Doradztwo rolnicze może i powinno stać się jedną z ważniejszych płaszczyzn aktywności Izb w zakresie realizacji nałożonych na nie zadań ustawowych. Tym bardziej, że Izby są legitymowane do reprezentacji interesów wszystkich swoich członków, nie mają charakteru politycznego, nie są powiązane ekonomicznie z wyspecjalizowanymi jednostkami doradczymi. Powierzenie sfery doradczej, podobnie jak w okresie międzywojennym, będzie wyrazem zaufania władz rządowych do organizacji rolniczych, do ich znajomości potrzeb rolnictwa, kom-

¹⁸ Tradycje izb rolniczych prezentuje K. Walkowiak: *Samorząd rolniczy w Polsce – przeszłość i teraźniejszość*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego z 2012 r., Nr 1, s. 99–108.

¹⁹ Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 927 ze zm.

petencji zawodowych i odpowiedzialności obywatelskiej. Poszerzenie zakresu kompetencji będzie też wskazywało na realne realizowanie zasady decentralizacji władzy, przez przekazanie jej właściwym organizacjom zawodowym²⁰. Realizacja funkcji doradczych i edukacyjnych, w ustawowym zakresie, przyczyni się też do umocnienia znaczenia Izb w systemie organizacji zawodowych rolników, w procesach podejmowania decyzji politycznych i strategicznych dla rolnictwa oraz ukształtuje właściwą opinię członków Izb o znaczeniu i funkcjonowaniu jednostek samorządu zawodowego²¹.

4. Doradztwo rolnicze w założeniach projektów rozporządzeń Pakietu Legislacyjnego WPR 2020

W skład *Pakietu Legislacyjnego WPR 2020* wchodzi następujące dokumenty:

- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej (KOM 625)²²;
- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynków” KOM 626)²³;
- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (KOM 627)²⁴;
- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej (KOM 628)²⁵;
- projekt rozporządzenia Rady określający środki dotyczące ustalania niektórych dopłat i refundacji związanych ze wspólną organizacją rynków produktów rolnych (KOM 629)²⁶;
- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenia Rady (WE) nr 73/2009 w związku ze stosowaniem płatności bezpośrednich dla rolników w odniesieniu do roku 2013 (KOM 630)²⁷;

²⁰ Zob. S.Wykrętowicz: *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, [w:] *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, pod red. S.Wykrętowicza, Poznań 2008, s. 50 i nast.

²¹ Możliwości oraz skuteczność działań Izb są już widoczne w zakresie doradztwa prawnego oraz doradztwa technologicznego (Porejestrowe Doświadczalnictwo Odmianowe).

²² Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 625, wersja ostateczna.

²³ Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 626, wersja ostateczna.

²⁴ Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 627, wersja ostateczna.

²⁵ Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 628, wersja ostateczna.

²⁶ Bruksela, dnia 12.10.2011 KOM(2011) 629 wersja ostateczna.

²⁷ Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 630, wersja ostateczna.

- projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do systemu płatności jednolitych i wsparcia dla plantatorów winorośli (KOM 631)²⁸.

4.1. Zagadnienia zasad organizacji i funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego w *Pakiecie Legislacyjnym WPR 2020* ujęte zostały w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej, (KOM 628). Zamieszczenie podstaw prawnych tworzenia doradztwa w rozporządzeniu horyzontalnym stanowi podkreślenie wagi i znaczenia regulacji, a także wskazuje, że zakres zadań doradztwa został poszerzony i wykracza poza dotychczasowe wymagania związane z realizacją dopłat bezpośrednich. Ze względu na miejsce regulacji uznać wypada, że doradztwo po 2013 r. dotyczyć będzie wszystkich instrumentów wdrażanych w ramach wspólnej polityki rolnej, a jego skuteczność stanowić będzie przedmiot stałego monitoringu i oceny.

Tytuł III *System Doradztwa Rolniczego* (art. 12 – 15) rozporządzenia KOM 628 ustala **zasady organizacji i funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego w krajach członkowskich UE**. Główne założenia sprowadzają się do obowiązku utworzenia systemu doradztwa w zakresie zarządzania gruntami i gospodarstwem. System może składać się z dowolnej liczby organów, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Minimalny zakres przedmiotowy obejmuje doradztwo w zakresie wymogów dobrej kultury rolnej, praktyk korzystnych dla klimatu i środowiska, ochrony bioróżnorodności i przeciwdziałania zmianom klimatycznym, zrównoważonego rozwoju działalności małych gospodarstw rolnych, innej działalności prowadzonej na obszarach wiejskich, zwłaszcza działalności innowacyjnej. Korzystanie z usług doradczych jest dobrowolne, powszechnie dostępne, choć z możliwością określenia pierwszeństwa, zaś doradcy muszą mieć odpowiednie kwalifikacje zawodowe²⁹. Konieczne jest także rozdzielenie funkcji doradczych i kontrolnych realizowanych przez jednostki doradcze. Szczegółowe rozwiązania należą do Komisji w ramach aktów delegowanych oraz państw członkowskich w zakresie przyznanej im swobody decyzyjnej.

W postanowieniach ogólnych dotyczących doradztwa należy zwrócić szczególną uwagę na to, że zadania z zakresu doradztwa rolniczego ujęte zostały w art. 5 rozporządzenia KOM 628 ustalającym **katalog priorytetów Unii** w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. Tym samym sprawnie działający system doradztwa stał się jednym z priorytetowych celów, jakie mają zostać osiągnięte w nowej WPR.

²⁸ Bruksela, 12.10.2011, KOM (2011) 631, wersja ostateczna.

²⁹ Co do kompetencji zawodowych szerzej zob. P. Niewiadomski: *Model kompetencji zawodowych doradców rolniczego* [w:] *Zagadnienia doradztwa rolniczego* z 2012, Nr 1, s. 19 – 32.

4.2. Szczegółowe zadania ze sfery doradztwa zawarte zostały w projekcie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie finansowania rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (KOM 627). Rozwój i specjalizacja rolnictwa i leśnictwa oraz szczególnie wyzwania, przed którymi stoją mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa na obszarach wiejskich wymagają odpowiedniego poziomu szkolenia technicznego i gospodarczego, a także większej zdolności do korzystania z wiedzy i informacji oraz ich wymiany. Transfer wiedzy i działania informacyjne powinny odbywać się zarówno w tradycyjnych formach szkoleniowo – doradczych, ale także w nowych jak warsztaty, coaching, demonstracje, itp. Doradztwo może, a nawet powinno objąć, poza sferą dotychczasową, dodatkowo problematykę norm bezpieczeństwa pracy, efektywności ekonomicznej, rolnej i środowiskowej gospodarstw rolnych oraz zarządzania gospodarstwem³⁰.

Szczególnego znaczenia nabiera doradztwo w zakresie środków proekologicznych. Zadania proekologiczne realizowane przez producentów rolnych stanowią bowiem jeden z zasadniczych argumentów uzasadniających utrzymanie instrumentów wspierających dochody rolnicze w ramach wspólnej polityki rolnej. Traktowane są jako usługi i świadczenia publiczne, za które przysługuje wynagrodzenie. Dopłaty stają się w takim ujęciu formą wynagrodzenia za działania o charakterze publicznym.

Środki zmierzające do utworzenia ram działań proekologicznych zostały ujęte szeroko naruszając dotychczasowy w miarę klarowny podział na filary: I - rynkowy i II - obszarów wiejskich. W świetle postanowień *Pakietu Legislacyjnego WPR 2020* katalog instrumentów proekologicznych zawierają:

1. przepisy projektu rozporządzenia KOM 625 (płatności bezpośrednie), wprowadzające płatności za praktyki korzystne dla klimatu i środowiska, utrzymywanie obszarów proekologicznych, obszarów o ograniczeniach naturalnych oraz zadania realizowane w ramach programów operacyjnych grup producentów owoców i warzyw;
2. projekty rozporządzenia KOM 627 (obszary wiejskie), statuujące wsparcie w ramach środka rolno-środowiskowo-klimatycznego, rolnictwa ekologicznego, obszarów Natura 2000 oraz objętych dyrektywą wodną, obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, a także działania na rzecz dobrostanu zwierząt, usług leśno-środowiskowych i klimatycznych oraz ochrony lasów;
3. projekt rozporządzenia KOM 628 (finansowanie WPR), regulujący zasadę wzajemnej zgodności (cross compliance).

³⁰ Por. postanowienia pkt 14 – 17 preambuły do projektu rozporządzenia KOM 628 oraz art. 5 pkt 1 lit. a-c, art. 16 oraz art. 61 – 62 powołanego projektu rozporządzenia.

Wzajemne relacje między poszczególnymi instrumentami są trudne do uchwycenia, z uwagi na brak czytelnych kryteriów delimitacji zakresów przedmiotowych poszczególnych środków. Zadania doradztwa rolniczego w tym zakresie będą niewątpliwie bardzo utrudnione.

W katalogu szczegółowych zadań doradztwa zwracają też uwagę postanowienia art. 61-62 rozporządzenia KOM 627 (obszary wiejskie), które statuują nieznane dotąd zadania doradztwa związane z upowszechnianiem innowacyjności w rolnictwie. **Europejskie Partnerstwo Innowacyjne (EPI)** stanowi element wsparcia rozwoju gospodarki rolnej. Dla potrzeb działań innowacyjnych przepisy rozporządzenia przewidują tworzenie pomostu między najnowszymi badaniami i technologiami a rolnikami, przedsiębiorcami i usługami doradczymi w ramach grup operacyjnych EPI. Komunikacja oraz transfer wiedzy należy do zasadniczych zadań doradztwa. Gospodarstwa rolne traktować należy jako stałą część dynamicznego systemu, związanego ze społecznością, edukacją, marketingiem, polityką rządu oraz innymi czynnikami rozwojowymi. Koncepcja systemu wiedzy rolniczej i informacji³¹ rozumiana jest jako powiązany wewnętrznie zbiór organizacji rolniczych (lub osób), które biorą udział w procesach takich jak wytwarzanie, transformacja, integracja, wykorzystanie wiedzy i informacji w celu podejmowania decyzji, rozwiązywania problemów i wprowadzania nowości. System ten integruje rolników, badaczy naukowych, wykładowców i doradców w procesie wykorzystania wiedzy i informacji z różnych źródeł w celu usprawnienia produkcji rolniczej i poprawy warunków życia mieszkańców wsi.

Koncepcja systemu wiedzy znalazła odzwierciedlenie w najnowszych koncepcjach WPR. Wchodzący w skład Strategii *Europa 2020* dokument nt. *Unia Innowacji*, stawia przed państwami członkowskimi konieczność skonstruowania efektywnego systemu organizacji, nauki, innowacji. W sferze rolnictwa działalność innowacyjna ma na celu poprawę konkurencyjności, bezpieczeństwa żywności, zmniejszenia wpływu na zmiany klimatyczne, racjonalnej gospodarki zasobami naturalnymi, ochrony środowiska i bioróżnorodności. Znaczny zakres działań we wskazanych ramach przedmiotowych przewidziany został do realizacji przez system doradztwa rolniczego (*Farm Advisory System – FAS*), którego obszar działania nierozzerwalnie związany jest z transferem wiedzy i pomocą we wdrażaniu innowacji. Zasadnicze znaczenie ma ukształtowanie procesu transferu wiedzy z nauki (badań, doświadczeń, prób) do praktyki oraz wskazanie działań, które powinny być podjęte przy wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych w sektorze rolnym – spożywczym oraz na obszarach wiejskich. Podkreśla się konieczność zwiększe-

³¹ Agricultural Knowledge and Information System – AKIS wprowadzona została przez Nielsa Roling'a. Zob. N.Roling: *Whither Rural Extension?* Occasional Papers in Rural Extension Department of Rural Extension Studies. Gueph, Ontario 1987, s. 291 – 311.

nia spójności rozproszonych dotychczas działań wspierających innowacyjność. Wzmocnienie ujęcia, w którym rozwój innowacji stanowi nadrzędny cel koordynujący różne polityki, łączący perspektywy średnio – i długoterminowe oraz umożliwiający wykorzystanie różnych instrumentów organizacyjnych, finansowych i prawnych, tak na poziomie UE, jak i krajowym i regionalnym, stanowi sedno transferu wiedzy. Dokonuje też oczekiwanego poszerzenia pojęcia innowacji wykraczającego poza tylko wymiar technologiczny, ale uwzględniającego także osiągnięcia nietechnologiczne, społeczne czy organizacyjne.

Stały Komitet do Spraw Badań w Rolnictwie sformułował na konferencji w Budapeszcie w 2011 r. raport, w którym za **priority** przyjęto: wsparcie badań interdyscyplinarnych uwzględniających złożoność systemów rolnictwa, w tym zachowanie bioróżnorodności oraz zasobów naturalnych; zwiększenie finansowania badań związanych ze zrównoważonymi technologiami produkcji żywności, wprowadzenie międzysektorowego podejścia w zakresie wiedzy rolniczej, jej transferu i wdrażania poprzez budowę skutecznego systemu doradztwa rolniczego oraz wprowadzenie nowych zasad koordynacji i integracji polityk unijnych i narodowych z wykorzystaniem mechanizmów zapewniających kompromis między politykami sektorowymi. Komitet uznał także za priorytetowe skonstruowanie systemu e-umiejętności. Działaniami wspierającymi właściwą realizację programu powinny być rozwiązania wzmacniające, tworzące tzw. trójkąt wiedzy – edukację, badania, innowacje, przy aktywnym działaniu doradztwa rolniczego³².

II. Modele systemu doradztwa rolniczego po 2013 r.

1. Uzasadnienie propozycji rozwiązań wariantowych

Wynikające z powołanych przepisów *Pakietu Legislacyjnego WPR 2020* zadania doradztwa każą podjąć próbę sformułowania nowych założeń krajowego systemu doradztwa rolniczego, adekwatnego do bardzo rozszerzonego katalogu zadań, jakie mają być realizowane. Przedstawione propozycje rozwiązań nawiązują do tendencji światowych aprobujących i kształtujących doradztwo w formie partnerstwa publiczno – prywatnego, łączącego współdziałanie jednostek prywatnych i publicznych³³. Rola sektora państwowego sferze doradztwa spada w wyniku re-

³² Szerzej zob. E. K. Chyłek: *Zadania doradztwa rolniczego w transferze wiedzy i innowacji, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego* z 2011, nr 3, s. 21 – 35 oraz tegoż: *Nauka i doradztwo rolnicze na rzecz innowacji w sektorze rolno – spożywczym*, *Wiś i Rolnictwo* z 2011, nr 3.

³³ Funkcjonowanie partnerstwa publiczno – prywatnego, zwłaszcza w świetle postanowień ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno – prywatnym (Dz. U. z 2009 r., Nr 19, poz. 100 ze zm.), budzi liczne zastrzeżenia. Ma też swoich zwolenników. Zob. D. Kokoszka: *Przeciw partnerstwu publiczno – prywatnemu*, [w:] *Rozprawy i studia*, pod red. E. Kremer, Z. Truskiewiczza, UJ Kraków 2009 r., s. 117 – 128.

dukcji finansowania oraz kwestionowania wydajności i skuteczności świadczonych usług. Instytucje państwowe pozostają – i jak się wydaje nadal pozostaną – głównych źródłem informacji dla wielu rolników. Jednak coraz większą rolę w dostarczaniu informacji odgrywają przedstawiciele sektora prywatnego, organizacje rolnicze oraz związki zawodowe. Nie bagatelna jest też rola Internetu za pomocą, którego propagowane są nowe dane, wyniki badań i inne wiadomości przydatne w prowadzeniu działalności rolniczej. Tworzone są też płaszczyzny wymiany doświadczeń na forach dyskusyjnych. Prawidłowe ukształtowanie wzajemnych relacji między jednostkami doradczymi oraz współpraca między nimi stanowi czynnik przesądający o skuteczności i wydajności funkcjonowania systemu doradczego.

Decyzja o ewentualnych zmianach, jak też ich zakresie, powinna zostać poprzedzona dyskusją wielu środowisk, zwłaszcza przedstawicieli jednostek doradztwa, instytucji i organizacji współpracujących z nimi, przedstawicieli beneficjentów korzystających z usług doradztwa, przedstawicieli władz oraz ekspertów. Trzeba także uwzględnić konieczność dokonania dalszych zmian – organizacyjnych, ustawodawczych i instytucjonalnych – jakie będą niezbędne w konsekwencji przyjęcia nowego modelu doradztwa. Oznacza to konieczność właściwego w czasie rozłożenia procesu decyzyjnego i legislacyjnego.

Niniejsze propozycje, stanowią jedynie punkt wyjścia do podjęcia merytorycznej dyskusji nad wizją systemu doradztwa rolniczego w nowych warunkach wspólnej polityki rolnej.

2. Warianty modeli systemu doradztwa rolniczego

Wariant I – Koncepcja zmian minimalnych

Propozycje pierwszego wariantu są najbardziej zachowawcze.

Nie prowadzą do radykalnych zmian a jedynie w nieznaczny sposób poszerzają skład podmiotów tworzących jednostki doradztwa. Podstawowe założenia wprowadzają się do przyjęcia, że dotychczasowe jednostki realizują wszystkie dotychczasowe zadania, natomiast zadania nowe, związane z tworzeniem jednostek EPI, przejmie inny podmiot – organizacja, która hierarchicznie usytuowana zostałaby ponad jednostkami doradztwa. Nadrzędność usytuowania wynika z zakresu działań, jakie mogą być podejmowane w ramach EPI oraz konieczności gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych w ramach EPI, tak na poziomie krajowym, jak i europejskim. Z uwagi na zakres zadań, ustawowe umocowanie i usytuowanie w terenie podmiotami tymi na poziomie województwa powinny być Izby rolnicze, a na poziomie krajowym Krajowa Rada Izb Rolniczych. Obie organizacje w świetle założeń ustawowych powołane są do najszerszego reprezentowania interesów producentów rolnych, współdziałają z licznymi podmiotami działającymi w sferze rolnictwa oraz jednostkami administracji rolnej.

Zaletą tego wariantu jest niewielki zakres zmian – organizacyjnych i legislacyjnych – jakie muszą zostać dokonane przy wdrożeniu zmian systemowych. To zaś stanowi okoliczność przesądzającą o szybkości ich wdrażania. Okoliczności te w polskich warunkach społeczno – politycznych muszą być uwzględniane.

Rozwiązanie to obciążone jest jednak istotnymi wadami. Po pierwsze poszerza już i tak ogromny katalog zadań, którymi zajmuje się doradztwo, co stawia pod znakiem zapytania wydolność, szybkość i rzetelność usług doradztwa. Dalej, prowadzi do pewnej monopolizacji usług doradczych, co może stać się przyczyną ograniczenia dostępu i nieprawidłowości działania. Konieczne unowocześnienie metod doradczych może być też trudne do wdrożenia przy utrwalonym już modelu działań. W konsekwencji podnoszone zastrzeżenia, co do sprawności działania doradców oraz dostępności do nich pogłębią się, co przy przyjętym założeniu, że sprawnie działający system jest priorytetem WPR wydaje się barierą uniemożliwiającą wdrożenie niniejszego wariantu.

Wariant II – Koncepcja doradztwa filarowego

Wariant filarowy sprowadza się do poszerzenie składu jednostek doradztwa rolniczego o nowe, w ramach partnerstwa publiczno – prywatnego, oraz podzieleniu zakresu kompetencji według filarów wspólnej polityki rolnej.

Przyjmując w pewnym uproszczeniu schemat podziału kształtowałby się następująco:

Filar I – doradztwo w zakresie potrzeb wynikających z rynkowych mechanizmów WPR; wydaje się, że zadania z tego zakresu powinny być realizowane przez dotychczasowe jednostki doradztwa;

Filar II – doradztwo w sprawach związanych z rozwojem obszarów wiejskich; realizowane przez dotychczasowe jednostki, izby rolnicze oraz/lub inne instytucje

EPI – doradztwo i koordynacja działań prowadzona przez Izby rolnicze

Zaletą koncepcji filarowej jest podobnie jak w wariantcie I stosunkowo niewielki zakres zmian. Wada tego podziału wynika jednak z samych założeń *Pakietu WPR 2020*, który z wyraźną niekonsekwencją ujął zadania, zwłaszcza w sferze działań środowiskowych. Dotychczasowy w miarę klarowny podział uległ zatarciu, a instrumenty środowiskowe zostały umieszczone w różnych filarach.

Wariant III – Koncepcja doradztwa przedmiotowego

Brak klarownego podziału zadań między filarami WPR można zniwelować w kolejnym wariantcie zmian, to jest w ramach doradztwa przedmiotowego. Istota założeń sprowadza się do rozdzielenia zadań doradczych według przedmiotu, bez względu na to, w którym filarze został on umieszczony.

Podział może być dokonany w sposób generalny np. zadania rynkowe; zadania z rozwoju obszarów wiejskich; zadania ze sfery innowacji; lub w sposób szczegółowy np. zadania związane z obsługą grup producentów rolnych, zadania z obsługi

gospodarstw ekologicznych; zadania związane z gospodarką leśną; zadania związane z przedsiębiorczością wiejską itp. Podział może też przebiegać według kryteriów zbiorczych np. obsługi ds. rynków hurtowych i giełd towarowych; ds. współpracy naukowej i problemów wdrażania nowych technologii; ds. sytuacji kryzysowych; ds. zabezpieczeń socjalnych; ds. współpracy z Agencjami rolnymi itp.

Koncepcja doradztwa przedmiotowego wymaga poszerzenia i zróżnicowania jednostek doradczych, zwłaszcza przez włączenie do systemu jednostek specjalistycznych – np. certyfikujących gospodarstwa ekologiczne czy prowadzących kursy BHP, a także organizacji społecznych, zawodowych i innych – np. związków zawodowych w sprawach zabezpieczeń socjalnych. Rozbudowa systemu wymaga ustalenia zasad akredytacji jednostek prywatnych jako jednostek doradczych, a także ustalenia hierarchicznego podporządkowania między jednostkami, a co najmniej ustalenia podmiotów koordynujących pracę poszczególnych jednostek w terenie choćby tylko w minimalnym zakresie ujednoczenia praktyki, gromadzenia, przetwarzania i udostępniania danych oraz monitoringu działalności dla potrzeb WPR.

Wariant IV – Koncepcja rozbudowy systemu doradztwa (doradztwo wieloelementowe)

Koncepcja doradztwa wieloelementowego stanowi rozwinięcie doradztwa przedmiotowego. Podział zadań dokonywany byłby między różne - akredytowane instytucje, organizacje czy podmioty, które tworzyłyby system doradztwa rolniczego.

W tym modelu możliwe jest także tworzenie jednostek, które realizowałyby specyficzne problemy typowe dla kraju lub poszczególnych regionów, Np. jednostki ds. klastrów, jednostki ds. zagadnień środowiskowo – klimatycznych.

W wariantcie tym konieczne jest ustalenie kryteriów podziału zadań oraz zasady kontroli i wewnętrznego podporządkowania poszczególnych jednostek, a także zasady akredytacji jednostek specjalistycznych, które będą stanowiły część systemu doradczego. Wymaga to gruntownej przebudowy systemu administracji rolnej, głębokich zmian legislacyjnych oraz ponownego określenia miejsca systemu doradztwa rolniczego w strukturach instytucji sfery rolnej.

III. Konsekwencje prawne zmiany systemu doradztwa rolniczego

Konsekwencje zmiany zależne będą od przyjętego modelu i koncepcji doradztwa. Niewątpliwie im szerszy i bardziej rozbudowany system, tym dalej idące zmiany organizacyjne i legislacyjne.

Wobec projektowanych zmian oraz potrzeb polskiego rolnictwa, nie przesądzając o wyborze wariantu zmian, podnieść można pewne uwagi *de lege ferenda*:

1. Poszerzenie systemu doradztwa jest nieuchronne i oczekiwane. Doprowadzi do większej dostępności do usług, lepszej ich specjalizacji oraz transparentności działań. Zlikwiduje nakładanie się kompetencji między jednostkami oraz wewnętrzną konkurencję.
2. Bez względu na zakres rozbudowy systemu konieczne jest włączenie do systemu Izb rolniczych, które z uwagi na ich usytuowanie w terenie, zakres kompetencji, możliwości decyzyjne oraz zadania ustawowe nie mogą konkurować z doradztwem (jak to ma miejsce obecnie), ale muszą stać się jego aktywną częścią. Zaś w zakresie EPI pełnić rolę nadrzędną.
3. Należy ustalić zasady akredytacji i funkcjonowania jednostek prywatnych – specjalistycznych w systemie doradztwa, ich wewnętrzne podporządkowanie i struktury hierarchiczne;
4. Należy wprowadzić system rejestracji doradczych jednostek akredytowanych;
5. Należy utworzyć wspólne bazy danych, dostępne do korzystania przez wszystkie jednostki doradcze – zasady administracji systemem danych, zasady ochrony danych oraz ich udostępniania i przetwarzania;
6. Wprowadzić możliwość doradztwa on-line, internetowe biuletyny i serwisy informacyjne, fora dyskusyjne oraz inne szybkie i nowoczesne metody transferu wiedzy;
7. Ustalić zasady współpracy z doradcami, a także zasady ich odpowiedzialności za szkody wywołane błędami popełnionymi w toku świadczenia usług – zwłaszcza usług odpłatnych;
8. Wobec poszerzenia potrzeb na usługi doradcze można ustalić kryteria pierwszeństwa dostępu do usług;
9. Ustalić jednostki nadzoru – merytorycznego, administracyjnego i finansowego – nad jednostkami doradczymi;
10. Zmiany ustawowe obejmą co najmniej:
 - ustawę o jednostkach doradczych – zmiany będą najdalej idące bo mające na celu ustalenie **reżimu prawnego dla całego systemu doradztwa rolniczego**; rejestry, nadzór, finansowania, struktura organizacyjna itp.
 - ustawę o izbach rolniczych – w zakresie możliwości podejmowania działań odpłatnych; pełnienia funkcji nadzorczych i koordynujących; administracyjnych
 - ustawy stanowiące podstawę funkcjonowania innych instytucji włączonych lub utworzonych dla potrzeb systemu doradztwa – zakres regulacji zależny od wybranego wariantu zmian.

Podniesione uwagi końcowe wskazują na potrzebę bardzo pilnych prac nad koncepcją systemu doradczego, a w dalszej konsekwencji nad zmianami legisla-

cyjnymi. Jeżeli założenia reformy WPR zaczną obowiązywać zgodnie z projektami tj. od 1 stycznia 2014 r. to czas na dokonanie niezbędnych zmian wynosi nieco ponad rok. W tej sytuacji należy mieć na uwadze także możliwość etapowego wdrażania zmian, co jednak jest możliwe wówczas, gdy ustalona będzie koncepcja nowego modelu doradztwa.

LITERATURA

1. Chyłek E.K. (2011): *Zadania doradztwa rolniczego w transferze wiedzy i innowacji*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego z 2011, Nr 3.
2. Chyłek E.K. (2011): *Nauka i doradztwo rolnicze na rzecz innowacji w sektorze rolno – spożywczym*, Wieś i Rolnictwo Nr 3.
3. Dorofiejczuk-Paradny J., Zawisza S. (2011): *Ewolucja systemów wsparcia doradczego na Świecie – od doradztwa państwowego do prywatnych usług doradczych*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego, Nr 1.
4. Kokoszka D. (2009): *Przeciw partnerstwu publiczno – prywatnego*, [w:] *Rozprawy i studia*, pod red. E. Kremer, Z. Truskiewiczza, UJ Kraków.
5. Kozłowska B. (2005): *Wybrane problemy doradztwa rolniczego na tle nowych regulacji prawnych*, [w:] *Studia Iuridica Agraria* Tom V Białystok.
6. Matuszak E. (2011): *Polskie doradztwo rolnicze wobec nowych wyzwań w ramach UE*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego Nr 1.
7. Niewiadomski P. (2012): *Model kompetencji zawodowych doradcy rolniczego* [w:] *Zagadnienia doradztwa rolniczego z 2012*, Nr 1.
8. Oleszko A. (2009): *Prawo Rolne*, Warszawa.
9. Pańko W. (1987): *Prawo rolne*, Katowice.
10. Pawlak W. (1988): *Polskie prawo rolne*, Warszawa – Poznań.
11. Roling N. (1987): *Whither Rural Extension?* Occasional Papers in Rural Extension Department of Rural Extension Studies. Gueph, Ontario.
12. Walkowiak K.: *Samorząd rolniczy w Polsce – przeszłość i teraźniejszość*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego Nr 1.
13. Wawrzyniak B.M. (2012): *Struktury organizacyjne doradztwa rolniczego i instrumenty finansowe jego wsparcia w Polsce po wstąpieniu do Unii Europejskiej*, Zagadnienia Doradztwa Rolnego Nr 1.
14. Wykrętowicz S. (2008): *Samorząd jako wyraz demokracji obywatelskiej*, [w:] *Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, pod red. S. Wykrętowicza, Poznań.

BEATA JEŻYŃSKA

SYSTEM DORADZTWA ROLNICZEGO W ZAŁOŻENIACH PAKIETU LEGISLACYJNEGO
WPR 2020

Słowa kluczowe: *doradztwo rolnicze, model systemu doradztwa rolniczego, europejskie partnerstwo innowacyjne, izby rolnicze*

STRESZCZENIE

U podstaw tworzenia systemu doradztwa rolniczego legło przekonanie, że rozwój nauki i techniki oraz wdrażanie i adaptowanie ich osiągnięć do praktyki rolniczej stanowią podstawę podnoszenia ilości i jakości produkcji rolnej. Mają też znaczenie w modernizowaniu istniejącego stanu gospodarstw rolnych. Rozwój współczesnych form gospodarowania, wzrost wymagań technologicznych, jakościowych, bezpieczeństwa żywności, a także nowe oczekiwania i wyznania środowiskowe, uwydatniały potrzebę sprawnego i efektywnego funkcjonowania systemu doradztwa rolniczego. Zdeterminowały też zmiany modelu systemu doradztwa. Artykuł zawiera propozycje zmian systemu doradztwa rolniczego z uwzględnieniem wymagań formułowanych w najnowszych założeniach wspólnej polityki rolnej UE.

BEATA JEŻYŃSKA

AGRICULTURAL ADVISORY SYSTEM IN LEGISLATIVE PACKAGE IN
THE ASSUMPTIONS OF THE CAP 2020

Key words: *agricultural advising, model of agricultural advisory system, European Innovation Partnership, chambers of agriculture*

SUMMARY

At the core of the creation of the agricultural system the conviction was made that the development of science and technology, and the adoption and executing their achievements into agricultural practices increase the quantity and quality of agricultural production. They also have a role in modernizing the existing standard of farms. The development of modern forms of management, the increase of technological and quality requirements, food safety, and also new environmental expectations and beliefs, showed the need for efficient and effective functioning of the farm advisory system. They also determined the change of advisory system model. The article contains proposals for improvement of agricultural advising including the requirements formulated in the latest assumptions of EU common agricultural policy.